

# Piotr Szlufik

---

## "Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań", Zenon Grocholewski, Warszawa 2013 : [recenzja]

---

Seminare. Poszukiwania naukowe 36/4, 258-260

---

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach  
dozwolonego użytku.

Sporządzenie takiego katalogu nowych pytań byłoby czymś cennym dla niego samego, jak i dla innych badaczy, którzy będą podejmować badania nad historią relacji między patriarchatami prawosławnymi (konstantynopolińskim, jerozolimskim, aleksandryjskim) a Kościołem prawosławnym na ziemiach ruskich I Rzeczypospolitej. Nie zmienia to jednak faktu, że omawiana praca jest niezwykle potrzebna w Polsce. Każdy, kto będzie krytykował pracę Kuczery, musi pamiętać, że to dzięki niemu istnieje swoiste kompendium, ukazujące rolę greckich duchownych na ziemiach ruskich, które musi znajdować się na biurku historyka lub teologa zajmującego problematyką historii prawosławia na ziemiach ruskich I Rzeczypospolitej oraz relacjami między prawosławiem a katolicyzmem.

Marek Melnyk,  
UWM, Olsztyn

Zenon Grocholewski, *Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań*, Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego, Warszawa 2013, ss. 400.

Wśród różnych form działalności Kościoła katolickiego, które wynikają z ewangelicznego przesłania, jest edukacja i posługa wychowania. Zadanie to wypełniają na całym świecie różne instytucje formujące charakter, intelekt oraz ducha młodych pokoleń (przedszkola, szkoły – podstawowe, gimnazjalne, ponadgimnazjalne, zawodowe, ośrodki wychowawcze, bursy i internaty, domy dziecka). Są wśród nich także uniwersytety kościelne i katolickie, a także wydziały kościelne działające w ramach uniwersytetów państwowych. Choć ich tożsamość, misja i funkcjonowanie zostały przez Magisterium Kościoła jasno określone (por. m.in. Sobór Watykański II, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim*; *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r., kan. 807-821; *Konstytucja Apostolska „Sapientia christiana”*; *Konstytucja Apostolska „Ex corde Ecclesiae”*), to jednak ciągle potrzebna jest stała refleksja o zadaniach, sposobach oddziaływania, jakości edukacji w tych placówkach i ich miejscu w dzisiejszym świecie.

W Polsce analiza i dyskusja naukowa na powyższe tematy od czasu do czasu powraca – świadczą o tym ukazujące się publikacje i artykuły (np. M. Michalski, *Konstytucja Apostolska „Ex corde Ecclesiae” aktualna propozycja dla świata akademickiego* *Annales* 12(2009)1, s. 35-44; E. Sakowicz, *Uniwersytet katolicki. Teksty, bibliografia, dokumenty*, Wydawnictwo Muzyczne Polihymnia, Lublin 2012; S. Chrobak, *Rozumnie wierzyć – rozumnie poznawać. Uniwersytet miejscem dialogu między nauką i wiarą*, *Seminare. Poszukiwania naukowe* 31(2012), s. 171-181), jednak – w kontekście zachodzących w zmian (polityczne, prawne, ekonomiczne, demograficzne, edukacyjne, technologiczne, kulturalne, obyczajowe) – należy przyjąć z satysfakcją książkę, która została wydana w 2013 r. pt. *Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań*. Publikacja zawiera wypowiedzi ks. kardynała Zenona Grocholewskiego – prefekta Kongregacji Edukacji Katolickiej, znawcy prawa kanonicznego, autora licznych publikacji naukowych – na temat określony przez tytuł książki. Powstała ona z okazji jubileuszu 20-lecia Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie i to ona jest wydawcą recenzowanej pozycji.

Struktura publikacji jest przejrzysta. Książkę otwiera słowo ks. Mariana Piwki – założyciela i kanclerza Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego w Warszawie, które nosi tytuł *Wdzięczność i wyzwanie* (s. 7-11). Treść książki podzielono na sześć rozdziałów złożonych z mniejszych jednostek tematycznych (punkty), których liczba waha się od czterech do jedenastu. Te zaś dzielą się na jeszcze mniejsze bloki problemowe. Pozycję zamyka *Spis tekstów wykorzystanych w publikacji* (s. 397-400).

Pierwszy rozdział pt. *Tożsamość uniwersytetu* (s. 15-133) stanowi punkt wyjścia do rozważań nad tematem sformułowanym w tytule książki. Ta jej część ukazuje uniwersytet katolicki oraz ośrodki wyższych studiów kościelnych i katolickich w świetle prawa Kościoła. Autor porusza m.in. kwestie: autonomii i wolności uczelni kościelnych, obecności wydziału teologicznego na uniwersytecie państwowym oraz powołania profesora teologii katolickiej. Po lekturze pierwszego rozdziału czytelnik otrzymuje odpowiedź na kilka istotnych pytań: Co świadczy o tożsamości uniwersytetów katolickich? (s. 19-22), Na czym polega więź uniwersytetów katolickich z Kościołem? (s. 22-25), Jakie są aktualne wyzwania uniwersytetu katolickiego? (s. 25-28), Co oznacza dziś „być uniwersytetem”? (s. 87-89). W toku prowadzonych rozważań kard. Gro-

cholewski prezentuje jeszcze inne interesujące zagadnienia, np. nauczanie prawa kanonicznego po promulgowaniu *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 r. oraz reformę kościelnych studiów filozoficznych.

Tematowi *Posłannictwa uniwersytetu we współczesnym świecie* został poświęcony rozdział drugi (s. 137-241). W tej części książki Autor wskazuje na kilka elementów współczesnej misji wyższych uczelni katolickich i kościelnych oraz ludzi nauki: być misjonarzami prawdy (s. 138-141, 178-179), dobra (s. 141-142) i wartości chrześcijańskich (s. 142-145), nauczać wiary (s. 146-154), służyć Kościołowi i społeczeństwu (s. 186-188). Do szczególnych zadań uniwersytetu kard. Grocholewski zalicza: integrację wiedzy, prowadzenie dialogu między wiarą a rozumem, troskę o kształtowanie wrażliwości etycznej i dialog kulturowy (s. 198-200). Nieco miejsca (21 stron) zajmuje także w tym rozdziale prezentacja spojrzenia na uczelnie katolickie przez Jana Pawła II, który sam – jak zauważa ks. kardynał – był „promotorem nauki” (s. 166). Ostatni blok tematyczny jest próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie sformułowane przez Autora: „Jakiego uniwersytetu potrzebuje dziś Europa?” (s. 227).

Tytuł kolejnego rozdziału: *Uniwersytet a nowa ewangelizacja* (s. 243-282) precyzyjnie określa jego tematykę. Kardynał Grocholewski stara się w tej części książki uzasadnić zaangażowanie świata uniwersyteckiego w dzieło nowej ewangelizacji (s. 246-258), a także ukazać rolę, jaką ma on pełnić: być znakiem (s. 263-265) oraz szukać prawdy (s. 267-269), Boga (s. 269-271) i bliźnich (s. 271-272). Autor przypomina również zadania wydziałów teologicznych w misji ewangelizacyjnej Kościoła (s. 273-277). W ramach prezentacji praktycznej zostało opisane doświadczenie Papieskiego Instytutu Liturgicznego w Rzymie, którego cele określają słowa: „poszukiwanie, nauczanie, duszpasterstwo” (s. 278-282).

Przedostatnia część książki pt. *Humanizm chrześcijański* (s. 283-334) podejmuje szereg kwestii szczegółowych, takich jak: człowiek jako przedmiot i cel kultury (s. 285-293), „centralne miejsce człowieka” (s. 294-303), relacja między wiarą i rozumem (s. 319-321), a także między prawdą i wolnością (s. 324-334). Również i w tym rozdziale jeden z punktów poświęcony jest Janowi Pawłowi II (s. 304-314), którego „fascynująca mozaika osobowości” (s. 304) staje się dla ludzi XXI wieku wyzwaniem i przykładem wielkości zakorzenionej w modlitwie, umiłowaniu studiów, otwartości na ludzi wszystkich kultur i religii.

Dopełnieniem refleksji kard. Grocholewskiego na temat uniwersytetów jest rozdział szósty: *Kultura nośnikiem wartości chrześcijańskich* (s. 335-395). W tej części książki Autor prowadzi swoją refleksję nad „drogą uniwersytetu”, którą jest „wiara i kultura” (por. s. 337-344), zadaniami katolickich studentów (s. 344-345) i wyzwaniami w kontekście globalizacji (s. 361-370). Wśród poruszanych zagadnień dwa z nich odnoszą się także do formacji duchownych: studiowanie języka łacińskiego i rola tego języka w Kościele (s. 371-377) oraz muzyka kościelna i formacja muzyczna alumnów (s. 378-395).

Recenzowaną pozycję zamyka *Spis tekstów wykorzystanych w publikacji* (s. 397-400). Zawiera on trzynaście dziewięć tytułów tekstów zróżnicowanych pod względem formy (wystąpienia, konferencje i wykłady) i języka (włoski, francuski, hiszpański i polski) z lat 2000-2012, wygłoszonych przez Eminencję w różnych placówkach edukacyjnych na całym świecie.

Książka ks. kard. Grocholewskiego ma charakter naukowy. Jego wypowiedzi odznaczają się solidnym osadzeniem w nauczaniu Magisterium Kościoła, prawie kanonicznym oraz historii edukacji i wychowania katolickiego. Autor posługuje się dobrym stylem wypowiedzi, dostosowanym do wymogów nauki. Zastosowane przypisy, pełnią rolę wyjaśniającą, a także informującą. Treść recenzowanej pozycji ujawnia zakorzenienie jej Autora w świecie uniwersyteckim oraz odzwierciedla wiedzę oraz bogate doświadczenie ks. kardynała. Stąd też książka zawiera nie tylko wykładnię prawa i zasad, ale i wiele informacji praktycznych, a także wskazań oraz przemyśleń o charakterze osobistym. Pozytywem wartym dostrzeżenia jest estetyka publikacji (tekst jest przejrzysty, arkusze książki są szyte, oprawione w sztywną okładkę; dodano również kilka kolorowych fotografii ks. kardynała).

Szkoda, że wydanie publikacji nie poprzedziła solidna praca korektorska. Jej brak – lub też zbyt ni pośpiech wydawcy przy jej dokonywaniu – skutkuje występowaniem wielu błędów: literowych, gramatycznych i interpunkcyjno-typograficznych. Widoczny jest brak konsekwencji w pisowni nazw własnych, używanych skrótów, sposobie zapisywania cytowanych dokumentów papieskich i tytułów dzieł oraz artykułów. Dostrzec można również braki w stosowaniu znaków interpunkcyjnych; nie ma też wyjaśnienia niektórych skrótów stosowanych w przypisach. Przy cytowaniu zasobów internetowych, Autor nie podał informacji o dacie dostępu, co jest naukowym standardem. Szkoda, że nie dołączono także do publikacji choćby krótkiego streszczenia w wybranym języku kongresowym.

Dostrzeżone błędy i braki nie umniejszają wartości merytorycznej książki kard. Grocholewskiego. Recenzowana lektura jest interesująca, od strony treściowej wartościowa i – co ważne – aktualna. Prezentuje szerokie spektrum tematów odnoszących się do istoty, specyfiki, misji, płaszczyzn oddziaływania i tożsamości uniwersytetów katolickich oraz wydziałów kościelnych. Treść książki jest świadectwem wielkiej kultury intelektualnej Autora, erudycji oraz twórczego zaangażowania w kształtowanie chrześcijańskiej tożsamości uniwersytetów kościelnych. Niniejsza monografia pełni także ważną rolę: tłumaczy różne pojęcia (np. uniwersytet kościelny i uniwersytet katolicki; afiliacja i agregacja), przypomina niektóre procedury (np. powołanie profesora teologii wydziału teologicznego), rzuca również światło na współczesny świat wyższych uczelni działających w różnych kontekstach kulturowych. Ciekawe spostrzeżenia zawierają te fragmenty publikacji, które prezentują doświadczenia m.in. takich ośrodków akademickich jak: Wydział Teologii w Lugano, Papieski Instytut Liturgiczny św. Anzelma w Rzymie czy Uniwersytet św. Józefa w Bejrucie.

Należy mieć nadzieję, że książka kard. Zenona Grocholewskiego pt. *Uniwersytety wobec współczesnych wyzwań* znajdzie życzliwych odbiorców – przede wszystkim – w gronie odpowiedzialnych za katolickie i kościelne uczelnie. To od nich będzie, w głównej mierze, zależała tożsamość oraz jakość edukacji i wychowania w tych placówkach. Publikacja może zainteresować także samych studentów, którzy odnajdą w niej wiele ciekawych myśli i inspiracji.

Ks. Piotr Szlufik SDB

*Prawo do życia. Bez kompromisu – wywiad rzeka z prof. Bogdanem Chazanem*, rozmowa Maciej Müller, Wydawnictwo WAM, Kraków 2014, ss. 166.

Co w społeczeństwie zmieniła tzw. „Sprawa Chazana”? Czy świat medyczny jest inaczej postrzegany przez opinię publiczną? Czy wspomniana sprawa całkowicie się zakończyła, czy też otworzyła nowy rozdział w dyskusji dotyczącej życia i śmierci?

## 1. POTRZEBNA KSIĄŻKA

W połowie lipca b.r., gdy depesze medialne nadal regularnie informowały o zbliżającym się prawdopodobnym zwolnieniu prof. Bogdana Chazana ze stanowiska dyrektora szpitala im. Św. Rodziny, w Internecie pojawiły się pierwsze zapowiedzi wywiadu rzeki, jaki red. Maciej Müller przeprowadził z ww. lekarzem. Czy dowiadujemy się czegoś nowego ze wspomnianej publikacji?

Odpowiedź na powyższe pytanie nie jest prosta, gdyż sama rozmowa, zamieszczona na kartach *Prawo do życia. Bez kompromisu*, do prostych nie należy. Dziennikarz pyta bowiem o rzeczy niezwykle trudne, chwilami wręcz intymne. Wydaje się jednak, że prof. Chazan odpowiada na nie w sposób, który wcześniej został w pewnym sensie wewnętrznie poukładany. Owo poukładanie jest szczególnie cenne w podobnej publikacji, która dotyka tak bliskich czasowo zdarzeń, które jednocześnie wywołały głośnie społeczne reakcje.

Wydawnictwo reklamując *Prawo do życia. Bez kompromisu* wskazywało, iż książka ta będzie ceną „Dla krytyków – ta rozmowa jest wyjaśnieniem, dla wspierających – podziękowaniem, dla wszystkich- zaproszeniem do dyskusji bez uprzedzeń” (cytat zaczerpnięty z okładki recenzowanej książki).

## 2. WYJAŚNIENIE

Od czerwca do sierpnia 2014 r. pojęcia: etyka lekarska, klauzula sumienia oraz bioetyka, odmieniane były w Polsce przez wszystkie przypadki. Wpierw, na początku czerwca, pojawiła się informacja dotycząca „Deklaracji wiary” lekarzy<sup>1</sup>. Następnie „Pani Agnieszka” wraz ze swoim mężem udziela wywiadu tygodnikowi „Wprost”. Zwraca w nim uwagę, iż prof. Bogdan Chazan nie zgodził się przeprowadzić aborcji

<sup>1</sup> Por. KAI, 3 tys. podpisów pod Deklaracją Wiary, <<http://gosc.pl/doc/2024350.3-tys-podpisow-pod-Deklaracja-Wiary>>, (data dostępu: 17.10.2014).